

Nr 165.

Av herr **Sävström m. fl.**, om anslag för år 1922 till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande m. m.

Under åttonde huvudtiteln i årets statsverksproposition Del. II sid. 723 och följande har Kungl. Maj:t i punkt 8 (228) beträffande undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande på extra stat för 1922 äskat dels ett förslagsanslag, högst 125,600 kronor, att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till vissa angivna ändamål, dels ock till föreläsnings- och instruktionsverksamhet i samma syfte ett reservationsanslag av 27,000 kronor. För sistnämnda ändamål har ävenledes på tilläggsstaten för år 1921 äskats ett reservationsanslag å 9,000 kronor.

Vid beräkningen av dessa anslagsbelopp har Kungl. Maj:t inskränkt sig till att antingen upptaga vissa anslag till samma storlek som tidigare utgått eller ock — där avvikelse härifrån skett — att endast föreslå sådana jämkningar uppåt, som enligt Kungl. Maj:ts bedömande syntes oundvikliga med hänsyn till riksdagens redan träffade bestämmelser angående principerna och förutsättningarna för de verksamhetsområden, varom det här är fråga. Kungl. Maj:t har härutinnan till alla delar accepterat de förslag, som avgivits av Kungl. Skolöverstyrelsen. I och för sig hava vi ingen erinran att göra emot detta förfaringssätt, som ur rent formell synpunkt och med hänsyn till den stränga sparsamhet, som alltid måste iakttagas, är väl motiverat.

När vi icke desto mindre nödgas hemställa om icke oväsentliga förhöjningar i de av Kungl. Maj:t äskade anslagen på denna punkt och därjämte i andra denna dag väckta motioner föreslå anslag jämväl för nya ändamål, som falla inom området för arbetet för dryckenskapens bekäm-

pande och nykterhetens främjande, så betingas detta av nödvändigheten utav, att statsmakterna på ett vida kraftigare sätt än hittills giva sin uppmuntran och sitt ekonomiska stöd åt de frivilliga krafter, som äro verk samma vid bekämpandet av den senaste tidens oroväckande förfall i nykterhetshänseende. Det har nämligen blivit alltmera uppenbart för alla, att man med den nuvarande restriktionslagstiftningen icke vunnit det avsedda ändamålet att åstadkomma allmän folknykterhet, utan att den tvärtom synes vara ägnad att utbreda och popularisera dryckessederna inom befolkningslager, särskilt bland ungdomen och på landsbygden, vilka förut i stort sett stått relativt högt i fråga om nykterhet.

Under sådant förhållande och då man på lagstiftningens område ännu tvekar att taga konsekvenserna härutav, har riksdagens nykterhetsgrupp i känslan av det ansvar, som i första rummet påvilas folkrepresentationen, tagit under omprövning, vilka åtgärder som vid sidan av lagstiftningen borde tillgripas. Gruppen har vid denna omprövning enhälligt kommit till det resultatet, att det är riksdagens ofrånkomliga skyldighet att åtminstone sörja för, att en omfattande, planmässig och i alla avseenden vederhäftig upplysningsverksamhet upprätthålles och stödjes inom alla samhällsklasser.

Genom riksdagens beslut 1919 att i huvudsak ansluta sig till det förslag, som året förut avgivits av de inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga, angående omläggning av upplysnings- och undervisningsverksamheten på nu ifrågavarande område, har en god utgångspunkt givits i ovannämnda hänseende. Men skola några mera betydande resultat kunna uppnås, så måste statsmakterna också vara beredda att för detta arbete anvisa de medel, som erfarenheten visat vara nödvändiga.

Riksdagens nykterhetsgrupp är icke ensam i denna sin uppfattning. Redan i sakkunnigebetänkandet av 1918 uttalade sakkunnigekommitténs ordförande nuvarande chefen för ecklesiastikdepartementet tillika med kommitténs övriga ledamöter överläraren Nils Holger, förste folkskoleinspektören fil. dr Karl Nordlund och professor Einar Sjövall samma mening och underströko dessutom med styrka, att effekten av nykterhetslagstiftningen — alldeles oberoende av huru densamma utformades — i hög grad berodde på ett fortgående och effektivt upplysningsarbete.

Samma synpunkter hävdades vid den konferens, som på initiativ av centralförbundet för nykterhetsundervisning den 15 januari 1921 sammanträdde i Stockholm för överläggning om upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan och därmed sammanhängande spörsmål. Vid denna konferens, vilken hölls under presidium av chefen för Kungl. Skolöverstyrelsen i närvaro av

ecklesiastikministern samt andra representanter för ecklesiastikdepartementet och överstyrelsen, hade ombud infunnit sig icke blott från samtliga nykterhetssällskapens landsorganisationer utan jämväl från Svenska Sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, Svenska Kyrkans Diakonistyrelse, Svenska Missionsförbundet, Metodist-Episkopalkyrkan i Sverige, Svenska Baptistsamfundet, Frälsningsarmén, K. F. U. M. och K. F. U. K. m. fl. Efter ingående överläggningar om hithörande frågor fann sig konferensen böra göra följande, enhälligt antagna uttalande:

»Då erfarenheten redan till fullo ådagalagt, att den nya, av statsmakterna godkända planen för nykterhetsundervisningen kräver för sitt genomförande ökat statsbidrag, uttalar konferensen den livliga förhoppningen, att statsmakterna måtte giva denna undervisning fortsatt stöd i erforderlig utsträckning.»

Sedan det sålunda blivit från det mest kompetenta håll konstaterat, att upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan behöver kraftigare än hittills understödjas, synes ingen tvekan behöva råda härutinnan, synnerligast som man här rör sig på ett område, där i allmänhet meningarna kunna enas utan hänsyn till divergerande åsikter i övrigt. Frågan blir då endast den, huru stora belopp statsmakterna anse sig lämpligen böra och kunna anvisa för detta ändamål. I detta avseende vilja vi först erinra därom, dels att 1920 års riksdag på initiativ av nykterhetsgruppen anslog 100,000 kronor för bekämpande av lönbränningen, dels att vi i särskild motion hemställa om anslag till understöd åt nykterhetsnämndernas arbete. Tydligt är emellertid, att det direkta upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan måste anses som det primära och att såväl lagstiftningen som övervakandet av denna och bekämpande av dryckenskapens följder bliva mer eller mindre ineffektiva, därest icke hela nationen genom ett sakligt upplysnings- och uppfostringsarbete bibringas en vaken ansvarskänsla och intresse för ett direkt och personligt deltagande i de dagliga omsorgerna för nykterhetens främjande.

Det är nödvändigt, att hålla dessa synpunkter för ögonen vid bedömandet av de förslag till ökade anslag för upplysningsarbetet, som vi nu gå att i det följande framställa, och till vilka förslag vi hoppas kunna vinna riksdagens bifall.

Hygienisk fortbildningskurs för lärare, militära befattningshavare m. fl.

I den plan för upplysningsverksamheten, varom ovan talats och till vilken riksdagen redan 1919 lämnat sitt bifall, ingick bland annat de sak-

kunniges förslag om fortbildningskurser för lärare och militära befattningshavare m. fl. Avsikten med dessa kurser var att underlätta för personer i officiell uppfostrare- och lärareställning att erhålla en sakkunnig orientering i nykterhetsfrågan och i sådana etiska, sociala, ekonomiska och hygieniska spörsmål, som äro ägnade att belysa denna fråga. Men det uttalades även, att kurserna indirekt komme att bliva av betydelse jämväl för den fortbildning, som erfordrades för undervisningen i arbets- och medborgarkunskap m. m. inom folkskolans påbyggnader ävensom för det allmänna folkbildningsarbetet.

Under tvänne år å rad skulle anordnas en social fortbildningskurs och under tredje året en hygienisk kurs. Det är således för denna senare, vilken hålles 1922, som medel nu begäras.

I stort sett kunna vi i fråga om denna del av upplysningsarbetet ansluta oss till Kungl. Maj:ts förslag. På några punkter se vi oss emellertid nödsakade föreslå af förhållandena påkallade kompletteringar i anslagsbeloppen.

Kungl. Maj:t har räknat med samma dagtraktamentesbelopp för deltagarne, som ansågs skäligt före kristiden, nämligen 8 kronor. Skall kursen bli fulltaligt besökt och i detta stycke fylla sitt ändamål, måste emellertid detta belopp höjas till 10 kronor. Ett dylikt förslag torde knappast tarva närmare motivering. Dessutom bör antalet deltagare från kursorten, för 1922 begränsas till fem, enär det totala antalet för den hygieniska kursen med hänsyn till undervisningens art nedbringats till 90 stycken från 125, som lämnats tillträde till den sociala.

Med hänsyn tagen till prisstegringen och tidigare erfarenhet bör anslaget till förbrukningsmateriell sättas till 700 kronor. Av samma skäl måste 2,000 kronor anvisas för tryck m. m.

Då byråkostnaderna för den år 1920 anordnade sociala kursen voro 1,126 kronor och ingen motsvarande post upptagits i Kungl. Maj:ts äskande, blir det nödvändigt att härför anvisa 1,100 kronor. Likaså måste anvisas 700 kronor för annonskostnader. Motsvarande summa för 1920 var 722 kronor.

Organisationskostnaderna 1920 uppgingo till 1,650 kronor, motsvarande cirka 5 % av det till kursen utgående totala anslaget. Efter samma beräkningsgrund torde även denna post komma att ökas, men då intet hinder finnes att härför använda eventuella besparingar på andra poster ävensom posten för oförutsedda utgifter, vilja vi nöja oss med att i detta sammanhang stanna vid nämnda belopp.

Kostnaden för statsverket för en
hygienisk kurs beräknas således upp till följande belopp:

Arvode till föreläsare, 50 timmar à 45 kronor i genomsnitt	Kr.	2,250: —
Arvode för demonstrationer och laborationer, 200 timmar à 15 kronor	»	3,000: —
Assistenttjänstgöring, 100 timmar à 15 kronor	»	1,500: —
Dagtraktamente till 60 deltagare à 10 kronor per dag i 30 dagar $\frac{2}{3}$ av detta belopp	»	12,000: —
Dagtraktamente till 25 deltagare à 10 kronor per dag i 30 dagar	»	7,500: —
Dagtraktamente till 5 deltagare à 5 kronor per dag i 30 dagar	»	750: —
Reseersättning till 85 deltagare à 120 kronor	»	10,200: —
Förbrukningsmaterieell	»	700: —
Tryckningskostnader (grundlinjer m. m.)	»	2,000: —
Städning och upppassning	»	500: —
Ersättning för lokaler	»	1,000: —
Annonser	»	700: —
Byråomkostnader	»	1,100: —
Organisationskostnader	»	1,650: —
Oförutsedda utgifter	»	1,200: —
		<hr/>
	Summa kronor	46,050: —

Såsom ofvan framhållits bör det stå vederbörande kursstyrelse fritt att vidtaga de jämkningar i perspektive anslagsposter, som förhållandena påkalla, med iakttagande av, att totalsumman icke överskrides.

Allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare, präster och predikanter m. fl.

I de sakkunniges av riksdagen i princip godkända plan för upplysningsarbetet ingick ävenledes förslaget om en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare, präster och predikanter samt andra personer i ledareställning på olika områden. Den första kursen av detta slag hölls å Sörängens folkhögskola vid Nässjö under sensommaren 1920 och motsvarade enligt en samstämmig mening de stora förhoppningar, som man från början ställde på densamma. Den var besökt av personer från alla läger och visade sig vara ägnad att giva deltagarna icke blott kunskaper utan

även kraftiga impulser till eget arbete på området. I fråga om Kungl. Maj:ts äskande rörande anslag för kursens hållande under år 1922 nödgas vi föreslå följande ändringar. I likhet med vad som 1919 beslutades för fortbildningskurserna för lärare m. fl., bör reseersättningen beräknas efter i genomsnitt 120 kronor för varje deltagare. Av det statsstipendium, som beviljats till 1920 och 1921 års motsvarande kurser eller kronor 170 per deltagare, återstår då allenast 50 kronor, vilket blir 3,33 i dagtraktamente under 15 arbetsdagar. Vi föreslå, att även detta dagtraktamente sättes till samma belopp som för lärarekursen nämligen 10 kronor, men att härutav endast hälften betalas av statsmedel, under det att hälften får tillskjutas från andra håll genom s. k. tilläggsstipendier.

Av skäl, som anfördes i fråga om den hygieniska fortbildningskursen böra även för den allmänna utbildningskursen anvisas de summor, som visat sig vara nödvändiga till bestridandet av utgifter för tryckningskostnader, städning och uppässning, granskningsarvode, byråomkostnader och organisationskostnader.

Vid den konferens, som omnämnes i ingressen till denna motion, framhölls betydelsen utav, att kursdeltagarna lämnade referat av undervisningen och att vederbörande ledare av undervisningen genom sakkunnig granskning av dessa referat finge möjlighet att kontrollera de av deltagarna inhämtade kunskaperna. Denna anordning infördes beträffande den allmänna utbildningskurs, som hölls 1920, och visade sig vara till mycket stort gagn. Icke nog med att deltagarnas närvaro härigenom kunde bättre kontrolleras utan granskningen gav även betydligt större effektivitet åt undervisningen.

Då emellertid en dylik sakkunnig granskning kräver ett betydande arbete, kan det icke rimligen begäras, att densamma skall ske utan ersättning. Efter erfarenheten från kursen 1920 vilja vi föreslå, att kursledarna tillerkännas 10 kronor för varje manuskript, som de hava att granska. För detta ändamål hemställa vi således, att ett belopp å 3,500 måtte anvisas.

Kostnaderna för statsverket för en
allmän utbildningskurs beräknas således uppgå till följande belopp:

<i>Arvode till föreläsare</i> 75 timmar à 45 kronor i genomsnitt	Kr. 3,375: —
<i>Arvode till föreläsare</i> 25 timmar à 15 kronor (seminarie- övningar)	375: —
	<hr/>
Transport	Kr. 3,750: —

	Transport	Kr.	3,750: —
<i>Rese- och traktamentsersättning till föreläsare</i>	»		1,800: —
<i>Dagtraktamente åt 50 stycken kursdeltagare under 15 dagar</i>			
å 10 kronor, $\frac{1}{2}$ av detta belopp	»		3,750: —
<i>Reseersättning åt 50 stycken deltagare à 120 kronor</i>	»		6,000: —
<i>Tryckningskostnader (grundlinjer m. m.)</i>	»		1,500: —
<i>Städning och upppassning m. m.</i>	»		300: —
<i>Ersättning för lokaler</i>	»		500: —
<i>Granskningsarvode</i>	»		3,500: —
<i>Byråomkostnader (för kursstyrelsen)</i>	»		800: —
<i>Organisationskostnader</i>	»		550: —
<i>Utgifter för kursbyrå (den lokala) samt oförutsedda utgifter</i>	»		1,500: —
			Summa kronor 23,950: —

Även i fråga om dessa anslagsposter bör det såsom hittills skett överlämnas åt vederbörande kursstyrelse att — inom gränsen för det totala anslagsbeloppet vidtaga de jämkningar, som förhållandena påkalla.

Föreläsningsverksamheten.

Under det att ovan omnämnda båda slag av kurser äro avsedda att fylla behovet av fortbildning för lärarekåren och andra personer i lärareställning såsom militära befattningshavare m. fl. samt utbildning för studie- och ungdomsledare, präster och predikanter m. fl. i ledareställning har riksdagen genom sitt bifall till de sakkunnigas förslag om anslag för föreläsningsverksamheten velat stödja jämväl det upplysningsarbete, som bedrivs bland den stora allmänheten.

Detta arbete bedrivs dels genom anordnandet av s. k. allmänna upplysningskurser, i regel sex årligen och omfattande 5 à 6 dagar, studiekurser och instruktionsmöten m. m. dels genom enstaka föreläsningar eller föreläsningsturnéer, sträckande sig över ett större område. Enligt bestämmelserna för statsbidraget skall detta utgå med $\frac{2}{3}$ av föreläsningarvudet, varjämte bidrag må kunna för avsides belägna och i kommunikationshänseende sämre tillgodosedda bygder lämnas jämväl in till högst $\frac{3}{4}$ av resekostnaden, då resan fram och åter överstiger 200 kilometer. I enstaka undantagsfall slutligen kan, efter särskild prövning och beslut av skolöverstyrelsen, hela kostnaden utgå ur statsmedel. Detta är fallet beträffande

föreläsningar vid skolorna, vid armén och marinen samt vid vissa närmare angivna slag av möten — kyrkliga och religiösa, hembygds- och kamratmöten m. m. — där ingen särskild kassa finnes att disponera för detta speciella ändamål och där föreläsningar i nykterhetsfrågan i motsatt fall icke kunde komma till stånd.

Med bortseende från de allmänna upplysningskurserna, som hållits sedan 1901 till ett antal av närmare ett hundra, har denna föreläsningssamfund tagit sin början under 1920 och redan fått en omfattning, som — därest den icke skall hämmas i sin utveckling — med nödvändighet påkallar betydligt ökade anslag från statsmakternas sida. Många hundratals rekvisitioner hafva blivit utan statsbidrag och andra hava icke kunnat beviljas sådant i den utsträckning, som gällande bestämmelser medgiva.

Det bör i detta sammanhang betonas, att de sakkunniga i sitt betänkande 1918 påyrkade, att riksdagen skulle anvisa ett förslagsanslag till understöd åt föreläsningssamfundet. Detta skedde med den motiveringen, att man icke på förhand kunde exakt beräkna, vilka belopp, som komme att visa sig erforderliga. Härutinnan har erfarenheten givit dem rätt.

I fråga om äskandet av anslag på denna punkt har Kungl. Maj:t inskränkt sig till att med hänsyn till föreläsningssamfundets stegring generellt föreslå en höjning med 50 % eller från kronor 18,000 till 27,000. Härvid har emellertid icke tagits i betraktande, att jämväl resekostnadsersättningarna hava stegrats, och att riksdagen i fråga om anslagsposterna härför beträffande ovannämnda kurser redan tidigare vidtagit av de nya förhållandena påkallade förhöjningar. Den kostnadsberäkning, varpå Kungl. Maj:ts förslag baserar sig, synes fortfarande utgå ifrån en resekostnadsersättning av i genomsnitt 50, under det att riksdagen, såsom nämnts, för kurserna höjt detta belopp till kronor 120, d. v. s. med 140 %. Vi ha emellertid stannat vid att hemställa om en höjning med 100 %, vilket innebär en förhöjning av anslaget till statsbidrag för reseersättningar från 3,000 till 6,000.

Enligt de för den statsunderstödda föreläsningssamfundet i nykterhetsfrågan och därmed sammanhängande spörsmål utfärdade bestämmelserna skall varje år omkring 1 juli utgivas och distribueras en katalog över de utav skolöverstyrelsen godkända föreläsarna och deras ämnen. Men för de i samband härmed stående kostnaderna har icke äskats något belopp. Den katalog, som nu utkommit och som skall följas för 1921, har enbart i tryckningskostnader medfört en utgift å cirka 5,000 kronor. Härtill komma utgifter för tryckning av rekvisitions- och kvittensblanketter, ut-

skrivning av adresser, porto- och övriga byråomkostnader. Däremot har utsändandet av katalogen denna gång ej dragit särskild kostnad, enär densamma — efter överenskommelse med skolöverstyrelsen — blivit sänd i tjänstekuvert. Därest detta även för framtiden medgives, skulle endast behöva beräknas tryckningskostnaderna för katalog och blanketter m. m., tillsammans kronor 5,000.

För porton och andra byråomkostnader torde dessutom böra anvisas kronor 1,500 samt för organisationskostnader samma belopp. Statsverkets kostnader för den statsunderstödda föreläsningsverksamheten i nykterhetsfrågan skulle alltså — därest verksamheten skall kunna upprätthållas i den av 1919 års riksdag beslutade omfattningen — beräknas till följande belopp:

Hittills utgående anslag för statsbidrag till föreläsningar i nykterhetsfrågan, beräknat efter $\frac{2}{3}$ av föreläsningsarvodet	Kr. 12,000: —
D:o till föreläsningar om kaffe- och tobaksmissbruket och bekämpande av detta missbruk, beräknat efter samma grunder	» 3,000: —
Förhöjning av föreläsningsanslaget till överensstämmelse med grunderna för den allmänna föreläsningsverksamheten	» 5,000: —
Bidrag till föreläsarnas resekostnader och dagtraktamenten	» 6,000: —
Pappers- och tryckningskostnader	» 5,000: —
Byråomkostnader	» 1,500: —
Organisationskostnader	» 1,500: —
	<hr/>
	Summa kronor 34,000: —

Även här bör det medgivas vederbörande föreläsningsbyrå att inom ramen för det totala anslagsbeloppet göra de jämkningar i de olika anslagsposterna, som befinnas påkallade.

Såsom i det föregående betonats, hava talrika ansökningar om statsbidrag för 1920 måst avvisas av brist på tillgängliga medel, andra fått sina bidrag hårt beskurna. Erfarenheten under den korta tid, som förflutit under 1921, utvisar dessutom, att ansökningarna för innevarande år endast i ringa omfattning kunna bifallas, därest icke riksdagen beslutar att på tilläggsstaten uppföra ett betydligt ökat anslagsbelopp. I ännu högre grad lär detta bliva fallet för år 1922. I stället för att föreläsningsbyråns uppgift borde vara att i det allmännas intresse uppmuntra till allt kraftigare upplysningsarbete, nödgas byrån hålla tillbaka arbetsviljan och initiativet. Detta kan

icke vara riktigt och ej heller förenligt med det syfte, som legat till grund för statsmakternas beslut. Uppenbarligen måste riksdagen här ingripa och bevilja det ökade anslag, som erfarenheten visat vara nödvändigt. Vi föreslå att detsamma för år 1922 bestämmes till 70,000 kronor, vilket innebär c:a 100% förhöjning av det belopp, som enligt ovan gjorda beräkningar är erforderligt för verksamhetens bedrivande i hittillsvarande av riksdagen bestämd omfattning. Med de höga resekostnader, som nu äro ofrånkomliga och vilka rekvirenterna själva i de allra flesta fall måste betala tillika med dagtraktamenten och $\frac{1}{3}$ av föreläsningsarvodet, torde kostnaderna för dem, som betjäna sig av statsbidraget, belöpa sig till minst den dubbla summan, eller 140,000 kronor. Man kan sålunda vara förvissad om, att intet missbruk av statens anslag kan ske.

Tirfing, tidning för nykterhetsfrågans studium.

Till tjänst för dem, särskilt bland lärarekåren, som hava speciell anledning att mera ingående studera nykterhetsfrågan och följa med utvecklingen på detta område, har från och med 1907 utgivits tidskriften Tirfing, vilken i samband med omläggningen av undervisnings- och upplysningsarbetet erhöll ett vidare program. Enligt Kungl. Maj:ts bestämmelser skall den giva en populärvetenskaplig framställning av nykterhetsfrågan i dess helhet utan att därför försumma sin tidigare mera begränsade uppgift som organ för nykterhetsundervisningen.

Tidningens redigering ombesörjes av centralförbundets för nykterhetsundervisning ledare under medverkan av en utav förbundet tillsatt och av Kungl. Skolöverstyrelsen godkänd redaktionskommitté bestående av konsulenten för nykterhetsundervisnings- och nykterhetsupplysningsarbetet fil. dr Thorild Dahlgren, förste folkskoleinspektören fil. dr Karl Nordlund och professorn med dr Einar Sjövall.

Enligt gällande föreskrift skall tidskriften i viss omfattning gratis tillhandahållas skolmyndigheterna.

Såsom bidrag till dess utgivande har Kungl. Maj:t äskat samma belopp, som nu utgår, 2,500 kronor. På grund av pappers- och tryckningskostnadernas stegring och nödvändigheten att hålla tidskriften på en kvalitativt hög nivå genom att till densamma knyta som medarbetare endast de mest sakkunnige i de ämnen, som behandlas, lär det bliva nödvändigt, att riksdagen höjer anslaget till kronor 3,500. Med frånseende av redigeringen, som sker utan för detta speciella ändamål lämnad ersättning, och med en

beräkning av en upplaga å c:a 3,000 exemplar, ställer sig utgiftsberäkningen på följande sätt:

<i>Pappers- och tryckningskostnader</i>	Kr. 4,585:—
<i>Författarehonorar</i>	» 2,800:—
<i>Byråomkostnader</i> (porton, omslagskuvert, adresskrivning etc.) »	1,000:—
	<hr/>
	Summa kronor 8,385:—

Därest prenumerationsinkomsten beräknas till 3,000 kronor, och sedan det nu utgående anslaget å 2,500 kronor tagits i anspråk, skulle alltså en brist uppstå å kronor 2,885, att täckas dels med det nu begärda ökade anslagsbeloppet å 1,000 kronor, dels med eventuella annonsintäkter m. m.

Centralförbundet för nykterhetsundervisning.

För det frivilliga upplysningsarbetet i de spörsmål, varom det här är frågan, har Centralförbundet för nykterhetsundervisning allt sedan år 1901 varit verksamt, alltså i jämnt 20 år. Förutom sina speciella uppgifter såsom nykterhetssällskapens centrala institution på nykterhetsundervisningens område har förbundet redan från början på sitt program uppsatt befrämjandet av ett planmässigt upplysningsarbete bland lärarekåren och den stora allmänheten. I den mån centralförbundet lyckats åstadkomma erforderliga medel, har det gripit sig an med den ena uppgiften efter den andra. Viktigast av dessa uppgifter hava utan tvivel varit de allmänna upplysningskurserna och fortbildningskurserna för lärare. Efter upplysningsarbetets omläggning och utvidgande har Kungl. Skolöverstyrelsen uppdragit åt förbundet att vara kursstyrelse för de sociala och hygieniska fortbildningskurserna ävensom för de allmänna utbildningskurserna. Likaledes har överstyrelsen förordnat förbundet till föreläsningsbyrå för den föreläsningsverksamhet, varom ovan talats. Läggas härtill förbundets övriga ovan antydda uppgifter, blir det tydligt, att effektiviteten utav det upplysningsarbete, som i det föregående berörts, till väsentlig del kommer att bero på, i vad mån förbundet utrustas med de arbetskrafter och ekonomiska resurser, som äro nödvändiga för organiserandet, ledningen och övervakandet av de olika verksamhetsgrenarna. I fråga om arbetskrafter och ekonomiska resurser brister det emellertid på ett sätt, som icke får förbises. Förbundet har nämligen de senaste åren på grund av kristidens tryck hämmats i sin verksamhet och ej kunnat utveckla all den kraft, som hade varit behöfvig. I trots utav att förbundets arbetsuppgifter alltjämt ökats, har det t. o. m.

sett sig nödsakat att reducera sin personal och att även i övrigt ålägga sig en viss passivitet på områden, där en större livaktighet skulle kunna medföra ekonomiska konsekvenser, som ej vore möjliga att tagas. Så har förbundet ofta av brist på tillgängliga medel bl. a. sett sig urständsat att anlita sakkunniga personer och kommittéer i den utsträckning, som ärendenas beredning annars skulle hava påkallat.

Det är uppenbart, att dessa förhållanden äro av den innebörd, att en ändring måste ske, för så vitt man vill att upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan skall kunna bedrivas med kraft och planmässighet.

Nu har Kungl. Maj:t visserligen tillstyrkt, att statsanslaget till förbundet ökas från 15,000 kronor till 20,000. Men såsom av propositionen inhämtats, förslår icke denna summa för säkerställandet av verksamheten.

Det synes oss därför nödvändigt, att riksdagen beviljar det belopp, som förbundet ansett sig oundgängligen behöva, nämligen 25,000 kronor. Den omständigheten, som av chefen för ecklesiastikdepartementet anföres, att förbundet ej framlagt »närmare kostnadsberäkningar till motiverande av detta belopp» synes oss icke tillräckligt bärande för ett avslag. Redan de av förbundet i dess skrivelse uppvisade kostnadsökningarna i följd av dyrtiden, vilka överstiga den summa, som av förbundet begäres i ökat statsbidrag, ådagalägga behovet av det belopp, som ifrågasättes. Med den ställning förbundet numera intager såsom en av statsmakterna auktoriserad institution för organiserandet av de viktigaste grenarna av den statsunderstödda upplysningsverksamheten på detta område påkallar, att detsamma kan nöjaktigt utöva sina funktioner. Vi hemställa alltså, att riksdagen måtte anvisa 25,000 kronor för år 1922 till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet.

Anslag på tilläggsstaten för 1921.

Även med bifall till här ovan framställda förslag torde det bliva nödvändigt att riksdagen på tilläggsstaten för 1921 anvisar vissa belopp i överensstämmelse med de av oss gjorda kostnadsberäkningarna. Lika nödvändigt som det är, att upplysningsverksamheten från och med 1922 bedrivs med all den kraft och planmässighet, som är möjlig att åstadkomma, lika viktigt är det givetvis också, att den icke av bristande medel hämmas under det år, som nu är inne. De belopp, som i sådant syfte behövas, äro följande:

För 1921 års sociala fortbildningskurs för lärare.

a) Tryckningskostnader (grundlinjer m. m.)	Kr.	500: —
b) Lokal för kursen	»	500: —
c) Annonser	»	700: —
d) Byråomkostnader	»	1,100: —
e) Organisationskostnader	»	1,650: —
f) Oförutsedda utgifter	»	100: —
		<hr/>
	Summa kronor	4,550: —

För 1921 års allmänna utbildningskurs.

a) Rese- och traktamentsersättning till föreläsare	Kr.	1,800: —
b) Tryckningskostnader (grundlinjer m. m.)	»	500: —
c) Städning och upppassning	»	100: —
d) Ersättning för lokaler	»	500: —
e) Granskningsarvode	»	3,500: —
f) Byråomkostnader (för kursstyrelsen)	»	800: —
g) Organisationskostnader	»	550: —
h) Utgifter för kursbyrå (den lokala) samt oförutsedda utgifter	»	200: —
		<hr/>
	Summa kronor	7,950: —

Till föreläsningverksamheten.

a) Förhöjning av föreläsningsanslaget till överensstämmelse med grunderna för den allmänna föreläsningverksamheten	Kr.	5,000: —
b) Bidrag till föreläsarnas resekostnader och dagtraktamenten	»	3,000: —
c) Pappers- och tryckningskostnader	»	5,000: —
d) Byråomkostnader	»	1,500: —
e) Organisationskostnader	»	1,500: —
		<hr/>
	Summa kronor	16,000: —

Även ifråga om dessa tilläggsanslag för 1921 bör kursstyrelsen och föreläsningbyrån medgivas att företaga de jämkningar i de olika posternas belopp, som befinnas påkallade.

Vidare komma vi att i särskild motion föreslå, att följande tilläggsanslag beviljas å 1921 års stat,

a) Till understöd för utgivande av Tirfing, tidskrift för nykterhetsfrågans studium	Kr. 1,000: —
b) Till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	» 5,000: —
	<hr/> Summa kronor 6,000: —

Vad sistnämnda anslag beträffar, få vi hänvisa till den av oss lämnade motiveringen för det för 1922 föreslagna anslagsbeloppet.

Medel ur rusdrycksmedelsfondens avkastning.

Vid ett bifall till denna motion skulle — sedan övriga av Kungl. Maj:t på denna punkt äskade anslag inräknats — behöva anvisas ett belopp å sammanlagt 217,500 kronor. Härtill få läggas dels de i annan motion föreslagna tilläggsanslagen för 1921 å sammanlagt 36,500 kronor och än vidare de belopp, som vi samtidigt föreslå skola utgå till Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrå, till nykterhetsnämndernas verksamhet, m. m. Dessa summor äro i och för sig rätt så betydande. Men i betraktande av de synpunkter, som vi förut tillåtit oss att fästa uppmärksamheten på och med hänsyn till de individuella och sociala skadegörelser, som alkoholmissbruket åstadkommer, måste statsmakterna finna sig uti att göra avsevärda ekonomiska uppoffringar för bekämpandet av detta missbruk.

Under hänvisning till, vad vi i annan motion anfört, vilja vi emellertid — med hänsyn till statsfinansernas läge — vara med om, att nu ifrågakvarande anslag få utgå ur avkastningen av statens rusdrycksmedelsfond.

Förhöjt arvode till konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning.

Efter omläggningen av upplysningsverksamheten i nykterhetsfrågan har uppsynsmyndigheten över denna verksamhet överflyttats från Kungl. Socialstyrelsen och förlagts hos Kungl. Skolöverstyrelsen. För handläggning av ärenden, som beröra denna verksamhet har skolöverstyrelsen till sitt förfogande en konsulent för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning.

Under åttonde huvudtiteln sidan 396 punkt 126 har nu Kungl. Maj:t äskat på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst 33,500 kronor till inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen. I denna summa

ingå bland annat följande belopp: till arvode åt inspektören för folkhögskolorna kronor 3,500: —, till konsulenten för föreläsningsverksamheten kronor 3,000: — och till konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning kronor 2,000: — förutom dyrtidstillägg.

Vad beträffar sistnämnda arvode beslöts detsamma av 1919 års riksdag, varvid följdes det förslag, som uppgjorts av 1917 års sakkunnige för nykterhetsundervisningens och nykterhetsupplysningens omläggning.

Vid en jämförelse mellan ovannämnda arvodesbelopp faller det genast i ögonen att konsulenten för nykterhetsundervisningen m. m. tillerkänts lägre arvode än de båda övriga. Ser man återigen på de uppgifter, som åligga resp. konsulenter framgår det, att den förstnämndes arbete är det mest omfattande. Den för honom utfärdade instruktionen bestyrker detta. Förhållandet är desto mera anmärkningsvärt, som riksdagen 1919 godkände den principen, att föreläsningsverksamheten i nykterhetsfrågan skall vara jämställd med den allmänna föreläsningsverksamheten både i fråga om kvalitet och beträffande de arvoden, som skola utbetalas.

Konsulenten för föreläsningsverksamheten i nykterhetsfrågan har *dessutom* att övervaka och granska även det övriga frivilliga upplysningsarbetet på detta område, i den mån statsanslag beviljas för detta arbete. Han skall vidare följa och övervaka nykterhetsundervisningen i alla under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter samt vara överstyrelsen behjälplig vid allt arbete, som berör icke blott denna fråga utan jämväl beträffande upplysningsarbetet angående kaffe- och tobaksmisshuset och dess bekämpande.

Under sådana förhållanden måste det anses påkallat, att konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning i fråga om arvodet icke sättes i en lägre klass än övriga konsulenter. Snarare borde hans arvode med hänsyn till de mera krävande uppgifterna, tillmätas något högre.

Därest den nu föreliggande motionen angående ökade anslag för främjande av upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan vinner riksdagens bifall, blir det ännu mera ofrånkomligt, att arvodet till konsulenten tillmätas på ett sådant sätt, att det blir möjligt för uppdraget bibehålla den nuvarande synnerligen väl kvalificerade innehavaren eller — därest detta ej låter sig göra — kunna anställa en lika väl kvalificerad efterträdare. Med de betydande belopp, som staten påtager sig för understödjande av nu ifrågasvarande upplysningsarbete, ligger det även i statens intresse att tillse, att dessa belopp användas på det mest effektiva sättet och att upplysningsarbetet hålles på den kvalitativt högsta möjliga nivå. Huruvida detta skall

lyckas, beror till mycket väsentlig del på konsulentens kvalifikationer, intresse och arbetsprestation.

Med hänsyn till dessa förhållanden hemställa vi slutligen i en annan samtidigt härmed framförd motion, att anslaget till inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen höjes till det belopp, som erfordras för ökning av arvodet till konsulenten för nykterhetsundervisning⁷ och nykterhetsupplysning från det av Kungl. Maj:t föreslagna 2,000: — kronor till 3,000: — kronor.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, få vi härmed hemställa, att riksdagen för sin del måtte besluta anvisa

dels till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande på *extra stat* för år 1922 ej mindre ett förslagsanslag, högst 147,500 kronor, att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till anordnande under år 1922 av en hygienisk fortbildningskursföreläsare m. fl.	Kr. 46,050: —
» anordnande under år 1922 av en s. k. allmän utbildningskurs	» 23,950: —
» främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	» 25,000: —
» underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek	» 1,000: —
» främjande av Sveriges Storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	» 18,000: —
» främjande av Sveriges blåbandsför- enings studie- och ungdomsverksamhet	» 6,000: —
» främjande av Sveriges nationaltempels av Templarorden studie- och ungdomsverksamhet	» 4,500: —
» främjande av Nationalgodtemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —

till främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet	Kr.	3,000: —
» främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet	»	3,000: —
» främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet	»	6,000: —
» främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet	»	4,500: —
» understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande	»	3,500: —

än även till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, ett reservationsanslag å 70,000 kronor;

dels ock medgiva, att uppkommande besparingar å anslagen till anordnande av en hygienisk fortbildningskurs för lärare m. fl. samt av en s. k. allmän utbildningskurs må, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

Stockholm den 21 januari 1921.

Aug. Sävström.

A. Olsson
i Mora.

Julius Hedvall.

Ivar Vennerström.